

The effects of attributions, communication conflicts, and sex role orientation on marital satisfaction

Yüklemeler, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yöneliminin evlilik doyumuna etkileri

Ferzan Curun¹

Abstract

The purpose of the present study is to examine the relationship between attributions, communication conflict, sex role orientation and marital satisfaction. Furthermore, the secondary aim was to search the sex differences in predicting marital satisfaction and to examine the similarity of the partners among these variables. For investigating these aims, 102 married couples completed Relationship Attribution Measure, Conflict Communication Style Inventory, Bem Sex Role Inventory, The Marital Comparison Level Index. According to the results, partners were found similar among The Marital Comparison Level Index, the Relationship Attribution Measure and their subscales. Besides, sexes differed among the causal attributions, locus, motivation, and approach/avoidance and femininity-masculinity variables. For whole participants, intent, femininity, masculinity and stability were found predictors of adjustment subscale, femininity and generality were found as predictors of conflict subscale and lastly, intent and femininity were found significant predictors of marital satisfaction respectively. For the male participants, intent, femininity, stability, masculinity and expressing the emotions variables were found significant

Özet

Bu çalışmanın amacı, yüklemelerin, iletişim çatışmalarının ve cinsiyet rolü yöneliminin evlilik doyumu ile ilişkilerini araştırmaktır. Ayrıca araştırmanın ikincil bir amacı da bu konudaki cinsiyet farklılıklarını ve eşlerin söz konusu değişkenler açısından benzerliklerini incelemektir. Çalışmanın örneklemini oluşturan 102 evli çift İlişki Yükleme Ölçeğini (İYÖ) Çatışma İletişim Tarzları Ölçeğini (ÇİTÖ), Bem Cinsiyet Rolü Envanterini (BCRE), Evlilik için Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğini (EKDÖ) doldurmuşlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çiftler, Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinden alınan toplam puan ve onun alt boyutları açısından ve İlişki Yükleme Ölçeğinin toplam puanı ve tüm alt boyutları açısından benzer bulunmuşlardır. Ayrıca, nedensel yüklemeler, odak ve güdü, yaklaşma/kaçınma ve erkeksi ve kadınsı kişilik özellikleri boyutları açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkla bulunmuştur. Ayrıca, tüm katılımcılar için, uyum alt boyutu için sırasıyla niyet, kadınsılık, erkeksilik ve istikrar değişkenleri, çatışma alt boyutu için kadınsılık ve genellik değişkenleri ve evlilik doyumu için de niyet ve kadınsılık değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuştur. Yalnızca, erkek katılımcılar için, sırasıyla uyum için niyet, kadınsılık, istikrar,

¹Yrd. Doç. Dr., Acıbadem Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ferzan.Curun@acibadem.edu.tr

predictors of the adjustment subscale. There were not any significant predictors for the conflict subscale and lastly, marital satisfaction, intent; femininity and stability variables were the significant predictors of marital satisfaction. For women, intent predicted the adjustment subscale, motivation and femininity were the significant predictor of conflict subscale, and finally, intent and femininity were the significant predictors of marital satisfaction respectively. The results of the study were discussed in terms of the related theories, and Turkish and foreign research.

erkeksilik, duyguları ifade etme anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuş ancak çatışma alt boyutu için hiçbir anlamlı yordayıcı bulunmamıştır. Yine toplam puan için yapılan analizlerde ise, niyet, kadınsılık ve istikrar değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuşlardır. Son olarak kadınlar için, analizlerde uyum alt boyutu için niyet, çatışma alt boyutu için güdü ve kadınsılık ve toplam puan için niyet ve kadınsılık değişkenleri yordayıcı bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, ilgili kuramsal yaklaşımlar, yurt içi ve yurt dışı çalışmalar temelinde tartışılmıştır.

Keywords: Conflict, gender identity, marriage, communication conflict, attributions, marital satisfaction, comparison level

Anahtar Kelimeler: Çatışma, toplumsal cinsiyet kimliği, iletişim çatışması, yüklemeler, evlilik doyumu, karşılaştırma düzeyi.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Evlilik insan yaşamındaki en önemli kişilerarası ilişkilerden biri olarak kabul edilir ve bazı insanlar için önemli bir doyum ve mutluluk kaynağıyken, bazıları için pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirir. Mutsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Hawkins, 2005). Pek çok araştırmacı, neden bazı evliliklerin doyumlu ve bazılarının doyumsuz olduğu sorusuna yanıt aramış ve kavramın çok çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemişlerdir.

Evlilik doyumu kavramı çok farklı biçimlerde tanımlanmış ve ölçülmüştür ve evlilik doyumu, evlilik istikrarı, evlilik kalitesi, evlilik uyumu kavramları literatürde eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu alandaki tanım çeşitliliği ve kavramın teorik bir temele dayanmadan ölçülmesi bu alanda çalışan birçok araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir (Sabatelli,1984; Vaughn ve Baier, 1999). Evlilik doyumu konusundaki en net tanım ve ölçümlerden biri sosyal mübadele kuramlarından gelmektedir. Sosyal mübadele kuramlarına göre insanlar göre, insanlar fazla ödül alıp, düşük bedel ödeyecekleri ilişkileri tercih ederler. Ödül bir ilişkiden alınan haz ya da doyum olarak tanımlanırken, bedel bireyin performansını ketlemeye yönelik faktörler olarak tanımlanır. İlişkiden elde edilen ödüllerden bedellerinin çıkarılması sonucunda sonuç elde edilir ve insanların bir ilişkiye katılmaları için en azından sonucun olumlu olması beklenir. Sonuç kuramın Karşılaştırma Düzeyi adını verdiği ilişki doyumunu ifade eden kavrama bağlı olarak değerlendirilir. Karşılaştırma düzeyi kişinin ilişkisini değerlendirdiği standart ve referans noktasıdır. Bu standart bireyin önceki ilişkilerden elde

ettiği deneyimlerle ya da diğer ilişkilerine ilişkin gözlemlerle oluşur. Eğer kişinin ilişkisinden elde ettiği sonuç karşılaştırma düzeyini geçerse ilişki doyum verici olarak kabul edilir (Sabatelli, 1988; Thibaut ve Kelley, 1959; Hovardaoglu, 1996).)

Bu çalışmada evlilik doyumunu kavramı sosyal mübadele kuramları temelinde ele alınmakta ve ölçülmektedir. Spesifik olarak bu açımlayıcı çalışmanın amacı bu evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin (kadınsı ve erkeksi kişilik özellikleri evlilik doyumunu (karşılaştırma düzeyi) ile ilişkileri incelemektir. Araştırmanın ana amacının dışında, ikincil bir amacı da evli çiftlerin çeşitli açılardan benzerlik gösterdiğini ortaya koyan literatüre dayanarak bu araştırmadaki evli çiftlerin incelenen değişkenler açısından benzerlik gösterip göstermediğini araştırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda bu bölümde öncelikle, araştırmanın değişkenleri olan yüklemeler, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiye ilişkin araştırmalar aktarılmakta, daha sonra araştırmanın amacı ve sorularına yer verilmektedir.

Yüklemeler ve Evlilik Doyumu. Evlilik doyumunu alanında en fazla çalışılan değişkenlerden biri yüklemeler, yani eşlerin birbirlerinin davranışlarına ilişkin yaptıkları açıklamalardır. Bu konuda araştırmacılar, nedensel yükleme ve sorumluluk yüklemeleri kavramlarını ayırtmışlardır. Nedensel yüklemeler olayların nedenlerine ilişkin açıklamalardır. Odak, istikrar, kontrol ve genellik boyutlarını içerirler. Diğer yandan sorumluluk yüklemeleri ise bireylerin herhangi bir olay için hesap verebilirliği ile ilişkilidir ve davranışın kasıtlı mı yoksa kasıtsız mı yapıldığına ilişkin niyet boyutunun yanı sıra güdü ve suçlama boyutlarını da içerirler (Fincham ve Bradbury, 1988; akt., Bradbury ve Fincham, 1990, 1992; Fiske ve Taylor, 1991).

Bu alanda yapılan araştırmalar çoğunlukla nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiye yoğunlaşmışlar ve stresli ve stressiz çiftlerin yüklemelerinin ve evlilik doyumlarının farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre, stresli eşler, stressiz eşlere göre olumsuz ilişki olaylarını genel, kalıcı olarak görmekte ya da bu olayları eşlerinin olumsuz özelliklerine yükleme eğilimi göstermektedir. Tam tersine stresli olmayan eşler, olumlu ilişki olaylarını genel ve kalıcı nedenlere yükleme eğilimindedirler. Yani, stresli evliliklerde olumlu olaylar için yapılan yüklemeler bile bu olayların önemini azaltacak niteliktedir. Ayrıca, evlilik üzerinde nedensel yüklemelere oranla çok daha fazla etkiye sahip olan sorumluluk yüklemeleri konusunda ise, stresi eşlerin eşlerini bencil güdümlü ve kötü niyetli davranan şeklinde gördükleri bulunmuştur (Bradbury ve Fincham, 1990,1992; Fincham, Harold ve Gano-Phlips, 2000; Karney ve Bradbury, 2000). Özet olarak, bir çok araştırmada olumsuz ilişki olayların etkisini arttıracak ve olumlu ilişki olayların etkisini azaltacak şekilde yükleme yapmanın düşük düzeyde ilişki doyumunu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (örn., Baucom, Sayers ve Duhe; 1989; Dowd, Means, Pope ve

Humphries, 2005; Graham ve Conoley, 2006). Bu konudaki bir açıklama işlevsel olmayan biçimde yüklem yapan çiftlerin daha stresli oldukları ve bu tür bir yüklemenin daha fazla olumsuz davranış alışverişine, yani çatışmaya da yol açarak evlilik doyumunu düşürmesi şeklindedir (Davey, Fincham, Beach ve Brody; 2001).

İletişim Çatışmaları ve Evlilik Doyumu. Evlilikte yaşanan çatışma da evlilik doyumu alanında sıklıkla ele alınan değişkenlerden biridir. Çatışma ve evlilik doyumu ilişkisi incelendiğinde ise bu alanda çalışan araştırmacılar ilişki doyumu ya da doyumsuzluğu ile ilişkili olanın, çatışmanın varlığından ziyade çiftlerin çatışma ile nasıl basa çıktığı olduğunu göstermişlerdir (örn., Greef ve Bruyne, 2000; ve Cramer 2000). Çatışma ile nasıl başa çıkıldığının daha iyi anlaşılması için ise eşlerin çatışma sırasındaki iletişimlerinin anlaşılması önemlidir. Birçok araştırmacı çatışma sırasındaki çeşitli iletişim stillerini belirlemiştir. Örneğin Goldstein (1999), iletişim çatışmasına ilişkin beş stil belirtmiştir. Bunlar, yüzleşme, duygularını ifade etme, kamuya açık yerlerde çatışmaya girme ya da girmeme, çatışmaya yaklaşma ya da kaçınma ve kendini açmadır. Özellikle çatışmaya yaklaşma ya da kaçınma, diğer bir ifadeyle talep etme-geri çekilme bu konuda en fazla araştırılan konulardan biri olmuştur. Bu örüntü evlilik etkileşimi sırasında genellikle bir eşin problem çözme tartışmasına katılması ve baskı ve taleplerini aktarması; diğer eşin, tartışmadan kaçınması ve geri çekilmesi ile karakterizedir (Heavey, LayneveChristensen, 1993). Genellikle, talep eden eş daha fazla yakınlık isterken, geri çekilen, daha fazla özerklik istemektedirler (Berns, Jacobson ve Gottman, 1999). Bu örüntü ile evlilik doyumu arasında olumsuz bir ilişki olduğunu ortaya konmuştur (örn.,Christensen ve Shenk, 1991; Heavey, Christensen ve Malamuth, 1995).Genellikle kadınların talep ettiği erkeklerin geri çekildiği düşünülse ve bulunsa da çatışma konusuna bağlı olarak bu örüntünün cinsiyet farklılıkları gösterebileceğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Heavey, Layne ve Christensen, 1993; Heavey, Christensenve Malamuth, 1995).

Cinsiyet Rolü Yönelimi ve Evlilik Doyumu. İletişim çatışmalarına ilişkin araştırma sonuçlarında görüldüğü gibi araştırmacılar evlilik dinamiklerinde cinsiyetler arasındaki farklılıkları ortaya koymuşlardır. Evlilik dinamiklerini inceleyen araştırmaların büyük bir kısmında biyolojik cinsiyet temelli karşılaştırmalar yapılmıştır ve evlilik dinamikleri açısından cinsiyet farklılıkları olduğu gösterilmiştir (örn., Fowers, 1991). Bu araştırmalarda kadın ve erkeklerin farklılıkları vurgulansa da Kurdek (2005) kadın ve erkeklerin arasındaki farklılıkları gösteren pek çok araştırmanın aslında aynı evlilikler üzerinden yapılmadığını ve aynı evlilikler üzerinden yapılan araştırmaların ise, farklılıklardan çok benzerliklere işaret ettiğini belirtmiştir.

Bu konudaki bazı araştırmalar ise biyolojik cinsiyetten ziyade bu çalışmada da ele alınan cinsiyet rolü yönelimi ve evlilik ve/veya ilişki doyumu ilişkisini incelemişlerdir. Diğer bir ifadeyle, yumuşak,

hassas, uyumlu, narin olma gibi bakım verme ile ilgili olan ve ilişki özellikleri olarak kabul edilen kadınsı (feminen) ve olan baskın, rekabetçi olma, duygularını açıklamama gibi işe özgü kabul edilen ve maskülen olarak isimlendirilen kişilik özelliklerini ele almışlardır (Basow, 1992). Bu araştırmalarda sayıca sınırlı da olsa erkeksi özelliklerin de evlilik dinamikleri için olumlu katkıda bulunacağını öneren araştırmalar olsa da (örn., Bradbury, Fincham ve Campbell, 1995), büyük bir çoğunlukla kadınsı (feminen) kişilik özelliklerinin ya da androjen olarak isimlendirilen (feminen ve maskülen kişilik özelliklerinin toplamı) yapının yüksek düzeyde ilişki/evlilik doyumu ile ilişkili olduğunu bulunmuştur (örn., Antill 1983; Cooper, Chassin ve Zeiss, 1985; Curun, 2001). Araştırmacılar bu sonuçları kadınsı kabul edilen kişilik özelliklerinin evlilikte daha sıcak bir ortama sebep olması, bu özelliklerin eşlerin daha duyarlı olmalarına ve bu duyarlı davranışların eşlerin öznel değerlendirmelerini olumlu yönde etkileyerek evlilik doyumunun artmasına yol açması ile açıklamaktadırlar (Antill, 1983; Miller, Caughlin ve Huston, 2003).

Araştırmanın Amacı

Buraya kadar aktarılan araştırmalarda görüldüğü gibi, eşlerin birbirlerinin davranışlarını açıklamak için yaptıkları yüklemeler, çatışma sırasındaki iletişimleri, benimsemiş oldukları kadınsı ya da erkeksi kişilik özellikleri evlilik doyumu ile ilişkili değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır. Spesifik olarak bu araştırmada, evli çiftlerin yüklemeleri (alt boyutları olan, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ve onların alt boyutları olan odak, istikrar, genellik, niyet, güdü, suçlama), iletişim çatışmaları (alt boyutları olan yaklaşma/kaçınma, duyguları ifade etme) cinsiyet rolü yönelimleri (feminen ve maskülen kişilik özellikleri) ile evlilik doyumları (alt boyutu olan uyum ve çatışma) arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, cinsiyete dayalı karşılaştırmalar yapan ve eşlerin farklılığını ya da benzerliğini tartışan araştırmaların ışığında evlilik doyumunun yordanmasında cinsiyet farkı olup olmadığı ve eşlerin araştırmanın değişkenleri açısından benzeyip benzemediklerinin de araştırmanın ikincil amaçlarındandır. Bu amaçlar doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Tüm katılımcılarla ve kadın ve erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde yüklem ölçüğünün alt boyutları (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü, suçlama), iletişim çatışmaları ölçüğünün alt boyutları (yaklaşma/kaçınma, duyguları ifade etme) ve cinsiyet rolü yönelimi (kadınsılık, erkeksilik) puanları evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçüğünün uyum alt ölçüğünü yordamakta mıdır?
- 2- Tüm katılımcılarla ve kadın ve erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde yüklem ölçüğünün alt boyutları (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü, suçlama), iletişim çatışmaları ölçüğünün alt boyutları (yaklaşma/kaçınma, duyguları ifade etme) ve cinsiyet rolü yönelimi (kadınsılık,

erkeksilik) puanları evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin çatışma alt ölçeğini yordamakta mıdır?

- 3- Tüm katılımcılarla ve kadın ve erkeklerle ayrı ayrı yapılan analizlerde yüklenme ölçeğinin alt boyutları (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü, suçlama), iletişim çatışmaları ölçeğinin alt boyutları (yaklaşma/kaçınma, duyguları ifade etme) ve cinsiyet rolü yönelimi (kadınsılık, erkeksilik) puanları evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin toplam puanını yordamakta mıdır?
- 4- Esler araştırmanın değişkenleri olan yüklemeler (alt boyutları olan, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ve onların alt boyutları olan odak, istikrar, genellik, niyet, güdü, suçlama), iletişim çatışmaları (alt boyutları olan yaklaşma/kaçınma, duyguları ifade etme) cinsiyet rolü yönelimleri (kadınsılık, erkeksilik) ile evlilik doyumları (alt boyutları olan uyum ve çatışma) açısından benzerlik göstermekte midir?

Yöntem

1. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 102 evli çift (102 erkek ve 102 kadın)oluşturmuştur. Katılımcıların 167'si Ankara ve İstanbul'da, 37 si ise diğer illerde yaşamaktadır. Katılımcıların yaşları 22 ve 64 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 42.8dir. (s= .50) Katılımcıların 63'ü (%30.9)'ı çalışmadıklarını ve 55'i (%27), devlet memuru olduklarını, 43'ü(%21.1) özel sektörde çalıştıklarını ve yine 43'ü (%21.1) ise serbest meslekle uğraştıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların 2'sinin(%1), okur yazar, 26'sının (%12.7), ilk öğretim mezunu olduğu, 60'ının(%29.4), lise mezunu olduğu, 100'ünün (%49), üniversite mezunu olduğu ve16'sının da (%7.8), lisans üstü eğitim aldığı görülmektedir. Katılımcıların21'i(%10.3), gelir düzeyi belirtmezken, 43'ü (%21.1), gelirlerinin 1000 liranın altında olduğunu, 97'si (%47.5), gelirlerinin 1000-3000 lira arasında olduğunu, 43'ü (%21.1) gelirlerinin 3000 Lira'nın üstünde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Veri Toplama Araçları

İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)

İkili ilişkilerde eş davranışlarını açıklamak için farklı yüklenme tiplerini ölçen ilişki yüklenme ölçeğinde, yüklemeler hipotetik eş davranışları ile değerlendirilir. Ölçeğin 24 maddesi vardır ve katılımcılardan 6 basamaklı Likert tipi ölçekte söz edilen yüklemeleri değerlendirmeleri beklenmektedir. Bu ölçekle, toplam puanı hesaplayabilmenin yanı sıra, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ve onların da alt boyutları da hesaplanabilmektedir. (Bradbury ve Fincham, 1992; Tutarel-Kıslak, 1996). Ölçeğin

Türkçeye uyarlaması Tutarel-Kışlak (1996) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik konusunda, nedensellik alt boyutunda odak ve istikrarlılık boyutlarına ilişkin güvenirlik değeri .46; genellik ve istikrarlılık arasındaki değer .34 ve genellik ve istikrar boyutları arasındaki değer de .59 olduğu bulunmuştur. Sorumluluk yüklemesinin alt boyutları incelendiğinde, niyet ve güdü arasındaki değer.79; niyet ve suçlama arasındaki değer .69 ve güdü ve suçlama arasındaki değer .72 olarak belirlenmiştir. Geçerlik için ölçeğin bu alanda kullanılan Aile Yapısı Değerlendirme Aracı ve Evlilik Uyum Ölçeği ile ilişkileri incelenmiş ve sonuçlar anlamlı bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1996).

Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği (ÇİTÖ)

Goldstein (1999), tarafından geliştirilmiş olan Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği, bireylerin çatışma sırasında kullandıkları 5 temel iletişim tarzını ölçmeyi amaçlar: yüzleşme, genel/özel davranış, duygusal ifade, çatışmaya girme/çatışmadan kaçınma ve kendini açma Ölçek Türkçeye Uysal (2002) tarafından uyarlanmıştır. Güvenirlik için, madde toplam korelasyonlarına bakılmış ve. 25 kesme noktasının altında kalan 32 madde dışarıda bırakılarak geriye kalan43 maddenin Cronbach alfa katsayısı. 89 olarak bulunmuştur. Bunun yanı sıra aşamalı çoklu regresyon analizi uygulanmış, sözü edilen 43 madde bağımlı, tüm ölçek maddeleri ise bağımsız değişken olarak ele alınmış ve toplam varyansa katkısı %10'un altında olan 32 maddenin güvenirlik analizinde dışarıda bırakılanlarla maddeler olduğu bulunmuştur. Daha sonra kalan 43 maddeye faktör analizi yapılmış ve iki faktörün toplam varyansın%27'sini açıkladığı görülmüştür. Faktörler yaklaşma/kaçınma ve duygularını ifade etme olarak adlandırılmıştır. Yaklaşma/kaçınma alt botuna ilişkin Cronbach alfa katsayısı .85 olarak bulunmuş ve duygularını ifade etmeye ilişkin katsayı ise .81 olarak bulunmuştur. Daha sonra 400 kişilik bir örnekleme iki alt boyut arasındaki ilişki Pearson MomentlerÇarpımı Korelasyon Tekniği ile incelenmiş ve sonuçta anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .35$; $p < .01$) (Uysal, 2002). Bu araştırmada da sözü edilen ölçeğin Uysal (2002) tarafından Türkçeye uyarlanmış biçimi kullanılmaktadır.

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri

Bireylerin kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerini ölçen Bem Cinsiyet Rolü Envanteri, 60 sıfattan oluşur. Bu sıfatlardan 20'si erkeksi (maskülen), 20'si kadınsı (feminen) ve 20'si her iki cinsiyete de atfedilebilecek nötr sıfatlardır. Katılımcılardan her bir sıfatın kendilerini ne derece tanımladığını 7 dereceli Likert tipi ölçekte işaretlemeleri istenir (Öner, 1997). Ölçek Türkçeye Kavuncu (1987) tarafından uyarlanmıştır. Güvenirlik katsayıları kadınsılık için .75, erkeksilik için .89 ve sosyal beğeni ölçeği için .87 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, yapı geçerliği için ölçeğin 3 ölçeği arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı tekniği ile hesaplanmıştır. Erkeksilik ve kadınsılık arasında .21'lik, sosyal beğeni ve erkeksilik arasında .34'lük, sosyal beğeni ve kadınsılık arasında ise .59'lük korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçüt bağımlı geçerlik için de MMPT'nin erkeklik kadınlık altesti

arasındaki korelasyona bakılarak erkeklik ölçeği ile .47'lik ve kadınlık ölçeği ile de .39'luk korelasyon hesaplanmıştır (Öner, 1997).

Evlilik için Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği (EKDÖ)

Evliliğe ilişkin karşılaştırma düzeyini ölçen ölçek Sabatelli (1984) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden oluşmakta ve her madde beklentiye uygun olma ve önem olmak üzere iki ayrı boyutta değerlendirilmektedir. Katılımcılardan her iki değerlendirmeyi Likert tipi yedi basamaklı ölçek üzerinde yapmaları istenmektedir. Ölçek Türkçeye Azizoglu- Binici ve Hovardaoglu (1996) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .89 olarak ve iki yarım güvenirliği de .70 olarak hesaplanmış ve anlamlı bulunmuştur ($t = 1.59$; $s.d. = 98$, $p < .05$). Ayrıca, önem ve beklentiye uygunluk değerlendirmelerine ait iç tutarlık katsayıları ve iki yarım güvenirliği hesaplanmıştır. iç tutarlık katsayıları sırasıyla .89 ve .90 dır ve iki yarım güvenirlikleri de sırasıyla .70 ($t=1.59$; $sd.=98$; $p<.05$) ve .64 tür ($t=10.73$; $sd.=98$; $p<.05$) bulunmuştur. Her madde için esler arası korelasyonlara bakılmış ve korelasyonların. 70 ve .88 arasında değiştiği bulunarak tamamının anlamlı ilişkileri yansıttığı ortaya konmuştur ($sd.=48$; $p<.05$) (Azizoglu-Binici, 2000; Azizoglu-Binici ve Hovardaoglu, 1996). Geçerlik konusunda yapılan faktör analizi sonucunda Sabatelli'nin(1984) çalışmasında elde edilen elde edilen faktör yapısından farklı olarak iki faktörlü bir yapı elde edilmiş ve eşle uyum düzeyini ölçen maddelerin birinci faktörde ve eşle çatışma düzeyine ilişkin maddelerin ise ikinci faktörde toplandığı saptanmıştır. Evlilikte Uyum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği ile ölçüt geçerliği hesaplanmış anlamlı sonuçlar bulunmuştur (Azizoglu-Binici, 2000; Azizoglu-Binici ve Hovardaoglu, 1996).

Demografik Bilgi Formu

Bu form, katılımcıların, yaşları, eğitim seviyeleri, çalıştıkları yer, gelir seviyeleri, yaşadıkları şehir, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, çocuklarının olup olmadığı, varsa çocuk sayıları, evlilik biçimleri, kaçınıcı evlilikleri olduğu, kaç yıldır evli oldukları, evlenmeden önceki tanışma süreleri ve evlilik yaşlarına ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

İşlem

Veri toplama araçları bölümünde söz edilmiş olan ölçeklere bir adet yönerge de eklenmiş ve ölçekler bir batarya haline getirilmiştir. Ölçek bataryaları her eş için ayrı bir zarfa konularak eşlere verilmek üzere hazırlanmıştır. Yönergede her esin ölçekleri diğerinden bağımsız olarak doldurulması gerektiği, verecekleri yanıtların yalnızca araştırma amaçlı kullanılacağı ve yalnızca araştırmacı tarafından bilineceği belirtilmiştir. Araştırmaya katılmış olan evli çiftlerin önemli bir kısmını Haliç ve Okan Üniversitesi öğrencilerinin ebeveynleri ve tanıdıkları oluşturmuştur. Öğrencilere yönergede belirtilmiş olan açıklamalar tekrar aktarılmış ve her bir ölçeği kapalı zarfa koyup araştırmacıya geri vermeleri istenmiştir. Öğrencilere araştırmaya olan yardımlarından dolayı ek puan verilmiştir.

Araştırmanın diğer katılımcılarına da aynı bilgiler verilmiş ve araştırmaya yapmış oldukları katkılardan dolayı teşekkür edilmiştir.

Verilerin Analizi

Öncelikle tüm katılımcılar için bağımlı değişken olarak sırasıyla EKDÖ'nün uyum alt ölçeği, çatışma alt ölçeği ve toplam puanı bağımlı değişken olarak alınarak ve İYÖ'nün alt boyutları, ÇİTÖ'nün alt boyutları ve BCRE'den elde edilen erkeksilik ve kadınsılık puanları bağımsız değişkenler olarak alınarak aşamalı regresyon analizleri yapılmıştır. Daha sonra evlilik doyumunun yordanmasında cinsiyetler arası farklılıkları incelemek amacıyla aynı analizler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı tekrarlanmıştır.

Eşler arasında araştırmanın değişkenleri açısından benzerlik olup olmadığını araştırmak için karşılıklı bağımlılık içeren koşullar için önerilen korelasyon analizleri yapılmıştır. Bu analiz için öncelikle, Hovardaoglu'nun (2000) bu konudaki makalesinde belirtildiği biçimde çiftler için veri matrisi oluşturulmuştur. Daha sonra eşlerin söz konusu boyutlardaki benzerliğini saptamak amacıyla cinsiyet kontrol edilerek kısmi korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Korelasyon katsayılarının anlamlılıkları z değer formülüne göre belirlenmiştir.

Bulgular

Tablo I. Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin Alt Boyutları Olan Uyum ve Çatışma Puanlarının ve Ölçekten Alınan Toplam Puanının Yordanması için Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

	Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış R ²	F
Uyum	Niyet	-1.8	-.51	.26*	.25	69.48
	Kadınsılık	3.95	.18	.29*	.28	40.90
	Erkeksilik	2.90	.15	.31*	.30	30.28
	İstikrar	-.53	-.15	.33*	.32	24.43
Çatışma	Kadınsılık	2.62	.15	.02*	.019	4.97
	Genellik	.38	.14	.04*	.035	4.66
Toplam Puan	Niyet	-1.52	-.30	.09*	.08	20.35
	Kadınsılık	6,73	.22	.14*	.13	16.44

*p<.05

Tablo I'de görüleceği gibi evlilik için karşılaştırma düzeyinin uyum alt ölçeği için tüm katılımcılarla yapılan aşamalı regresyon analizinde regresyon denkleminde sırasıyla niyet, kadınsılık, erkeksilik ve istikrar girmektedir. Bu dört değişken varyansın %33' ünü açıklamaktadır ve bu da anlamlı bir

değerdir ($F(4, 199) = 24.43, p < .05$). Çatışma alt ölçeği için kadınsılık ve genellik değişkenleri denkleme girmiştir ve varyansın %0.04'ünü açıklamışlardır ($F(2, 201) = 4.66, p < .05$). Son olarak ölçekten alınan toplam puan için denkleme niyet ve kadınsılık değişkenleri girmiş ve varyansın %14'ünü açıklamışlardır ($F(2, 202) = 16.44, p < .05$).

Tablo II. Erkeklerde ve Kadınlarda Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin Alt Boyutları Olan Uyum ve Çatışma Puanlarının ve Ölçekten Alınan Toplam Puanının Yordanması için Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Erkek	Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış	F
					R ²	
Uyum	Niyet	.32	-.53	.28*	.27	39.16
	Kadınsılık	1.79	.23	.33*	.32	24.61
	İstikrar	.34	-.22	.37*	.34	18.83
	Erkeksilik	1.72	.18	.39*	.37	15.85
	Duyguları ifade etme	.11	-.21	.43*	.40	14.56
Toplam Puan	Niyet	-2.01	-.39	.15*	.14	17.51
	Kadınsılık	6.60	.22	.19*	.18	11.96
	İstikrar	-1.22	-.24	.23*	.21	10.06
Kadın	Değişken	B	Beta	R ²	Uyarlanmış	F
					R ²	
Uyum	Niyet	-1.56	-.48	.23*	.23	30.69
	Çatışma	Güdü	.66	.30	.08*	.07
Kadınsılık		3.78	.20	.13*	.11	7.36
Toplam Puan	Niyet	-1.03	-.22	.05*	.04	5.23
	Kadınsılık	7.87	.23	.10*	.09	5.76

* $p < .05$

Tablo II'de görüleceği gibi sadece erkek katılımcılar için uyum alt ölçeği için yapılan aşamalı regresyon analizinde sırasıyla niyet, kadınsılık, istikrar, erkeksilik ve duyguları ifade etme değişkenleri

denkleme girmişler ve varyansın % 43'ünü anlamlı bir biçimde açıklamışlardır ($F(5,96) = 14.56$, $p < .05$). Çatışma alt ölçeği için de aşamalı regresyon analizi yapılmış ancak bağımsız değişkenlerden hiç biri yordayıcı bulunmamıştır. Ölçeğin toplam puanı ile yapılan analizlerde niyet, kadınsılık, istikrar olmak üzere toplam üç değişken regresyon analizine girmiş ve %23'lük varyans açıklamıştır ($F(3,98) = 10.06$, $p < .05$).

Kadın katılımcılarda uyumu yalnızca niyet değişkeni yordamıştır ve varyansın %23'ünü açıklamıştır ($F(1,100) = 30.69$, $p < .05$). Ardından çatışma alt ölçeği için güdü ve kadınsılık değişkenleri analize girmiş ve varyansın %13'ünü açıklamıştır ($F(2,99) = 9.71$, $p < .05$). Toplam puan ile yapılan aşamalı regresyon analizlerinde niyet ve kadınsılık değişkenleri denkleme girmiş ve varyansın %10'unu açıklamışlardır ($F(2,99) = 5.76$, $S = 2,99$, $p < .05$).

Tablo III. Çiftlerin Kısmi Korelasyon Katsayıları ve Z değerleri

Değişkenler	r	Z değeri
<i>Evlilik İçin Karşılaştırma</i>		
<i>Düzeyi Ölçeği</i>		
Doyum toplam	.46	4.64*
Uyum	.58	5.88*
Çatışma	.20	2.05*
<i>İlişki Yükleme Ölçeği</i>		
Yükleme Toplam	.55	5.60*
Nedensel Yüklemeler	.47	4.79*
Odak	.29	2.94*
İstikrar	.37	3.70*
Genellik	.54	5.46*
Sorumluluk Yüklemeleri	.56	5.71*
Niyet	.47	4.78*
Güdü	.57	5.72*
Suçlama	.40	4.08*
<i>Çatışma İletişim Tarzları</i>		

Ölçeği

İletişim Çatışmaları Toplam Puan	.67	.67
Yaklaşma-Çatışma	.16	1.63
Duyguları ifade etme	.13	1.36
<i>Bem Cinsiyet Rolü</i>		
<i>Envanteri</i>		
Erkeksilik	.13	1.36
Kadınsılık	.15	1.50

*p<.05

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bulgularda belirtildiği gibi, tüm katılımcılar için yapılan analizler ve kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan analizler incelendiğinde hem uyum hem de toplam puan için yapılan analizlerde regresyon analizine giren ve en çok varyans açıklayan değişken niyet olduğu görülmektedir. Bu durumda bu araştırmanın katılımcıları eşlerinin olumsuz davranışlarını ne kadar fazla olumsuz niyete yüklerlerse o kadar az olumlu davranış içine giriyor ve buna bağlı olarak evlilik doyumları düşüyor olabilir. Niyet değişkeni ilişki yüklemesi ölçeğinin sorumluluk yüklemelerinin bir alt ölçeğidir ve araştırmacılar tarafından sorumluluk yüklemelerinin temel elemanı olarak kabul edilir (Bradbury ve Fincham, 1990). Giriş kısmında belirtildiği gibi sorumluluk yüklemelerinin evlilik doyumunun ve stresinin yordanmasında nedensel yüklemelere göre daha önemli belirleyicileri olduğu gösterilmiştir (Baucom ve ark.,1996; Tutarel-Kışkık, 1997). Bu anlamda niyet değişkeninin açıklayıcı gücü literatürle tutarlıdır. Benzer biçimde tüm katılımcılarla ve kadın ve erkek katılımcılarla uyum alt ölçeği ve evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinden elde edilen toplam puan için yapılan analizlerde kadınsılık değişkeni regresyon denkleminde ikinci sırada girmiştir. Ayrıca tüm katılımcılarla ve kadın katılımcılarla yapılan analizlerde ölçeğin olumsuz durumlara ilişkin karşılaştırma düzeyini temsil eden çatışma için de beklenmedik bir biçimde kadınsılık yordayıcı bir değişken olarak bulunmuştur. Bilindiği gibi biyolojik cinsiyetten farklı olarak kadınsılık yumuşak, uysal, narin, hassas, duygusal olma gibi ilişki özellikleriyle ilgilidir (Basow, 1992), ve bu özelliklerin evlilikte çok sıcak ve duyarlı bir atmosfer yarattığı ve yüksek düzeyde evlilik ya da ilişki doyumunu ile ilişki gösterdiği bir çok araştırmacı tarafından farklı özelliklere sahip örneklem grupları üzerinde defalarca gösterilmiştir (örn., Antill, 1983; Cooper ve ark., 1985;

Huston ve Geis, 1993; Lamke ve ark.,1994). Bu nedenle kadınsılık ve evlilik doyumunu arasındaki olumlu ilişki beklendik ve önceki sonuçlarla tutarlıdır. Diğer yandan kadınsılığın ölçeğinin olumlu yanının yanında olumsuz durumları temsil eden alt boyutu için de yordayıcı bulunması ifade edici olarak tanımlanan kadınsı kişilik özelliklerinin aynı zamanda olumsuz duyguların daha fazla ifade edilmesine ve ilişkide sorunların büyümesine de yol açabileceği şeklinde yorumlanabilir. Örneğin, Sayers ve Baucom (1991), stresli çiftlerin iletişimlerinde kadınsılığın ve erkeksiliğin rolünü inceledikleri çalışmalarında kadın ve erkeklerdeki kadınsılığın yüksek oranda olumsuz davranış ile ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

Kadınsılığın evlilik dinamikleri konusunda belirleyici olduğunu öne süren pek çok araştırmadan farklı olarak, bu çalışmada kadınsılıktan sonra tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar için yapılan analizlerde erkeksiliğin de uyum ve toplam puan konusunda yordayıcı olduğu bulunmuştur. Erkeksilik bağımsız olma, girişkenlik, saldırganlık, liderlik gibi kişilik özelliklerini içerir. Sayıca sınırlı olmasına rağmen bazı çalışmalar erkeksi kişilik özelliklerinin de evliliğin kalitesinde belirleyici olduğunu ortaya koymuşlardır (örn., Bradbury ve ark., 1995). Bu bağlamda belki de, genel kanının aksine hassas, narin, uyumlu ve bunun gibi ilişki özelliklere sahip olmanın tek başına evlilik doyumunu yordamada yeterli olmadığını; aynı zamanda araçsal olarak tarif edilen girişkenlik, bağımsızlık, liderlik gibi erkeksi özelliklerin de evlilik yaşamı için işlevsel olabileceği söylenebilir. Ayrıca, erkeksilik boyutu ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi gösteren çok nadir çalışma olsa da kadınsılığın ve erkeksiliğin toplamından oluşan ve androjen olarak isimlendirilen bireylerin daha yüksek evlilik ya da ilişki doyumunu bildirdiklerini gösteren bir çok çalışma mevcuttur (örn., Cooper ve ark., 1995; Curun, 2001).

Yapılan aşamalı regresyon analizlerinde tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar için bulunan başka bir ortak yordayıcı ise istikrardır. İstikrar boyutu bir nedenin devam edip etmeyeceğine; yani geçici mi kalıcı mı olduğuna ilişkindir (Abramson, Seligman ve Teasdale, 1978; akt., Tutarel-Kıslak,1997). Bu araştırmanın katılımcıları için de olumsuz ilişki olaylarını kalıcı olarak gördüklerinde uyumlarının azalacağı söylenebilir ve bu da beklentilerle ve önceki bulgularla tutarlı bir sonuçtur. Tüm katılımcılar için yapılan analizlerde iletişim çatışması değişkeninin hiçbir alt boyutu anlamlı bulunmazken, sadece erkek katılımcılarda duyguların ifade edilmesi boyutu uyum için olumsuz ancak anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Duyguların ifade edilmesi alt boyutu ile uyum alt boyutu arasındaki olumsuz ilişki erkeksi cinsiyet rolleri ile de açıklanabilir. Bilindiği gibi, duygularını ifade etme, kendini açma gibi davranışlar kadınsı davranışlar olarak kabul edilir ve erkeksi cinsiyet rolleri ile özdeşim kurmuş olan kişiler için duygular üzerine konuşma kendilerini iyi hissetmedikleri bir alan olabilir ve dolayısı ile evlilik doyumunu düşürebilir.

Ölçeğin olumsuz durumlara ilişkin boyutunu temsil eden çatışma alt boyutu için yapılan analizler incelendiğinde ise tüm katılımcılarla yapılan analizlerde genelliğin ve yalnızca kadın katılımcılarla yapılan analizlerde güdünün kadınsılığın dışında yordayıcı değişkenler olduğu ortaya çıktığı bulunmuştur. “Genellik boyutu, nedenin sonuçların çeşitliliğini etkileyebilmesi veya sadece o olayın içeriği ile sınırlı olması ile ilgilidir” (Abramson, Seligman ve Teasdale, 1978; akt., Tutarel-Kıslak, 1997, s.56). Bu bağlamda özellikle evlilikteki olumsuz olayları o duruma değil de evliliğin geneline mal eden bir eşin daha fazla olumsuz davranış alış verişine sebep olması, yani çatışma boyutunun daha yüksek olması oldukça beklendik bir durumdur. Sorumluluk yüklemelerinin alt boyutu olan güdünün çatışma alt boyutu konusunda olumlu yönde yordayıcı olarak bulunması da literatürle tutarlıdır. Giriş bölümünde de aktarılan pek çok araştırmada görüldüğü gibi, genellikle stresli çiftlerin eşlerin davranışlarını bencil güdümlü ve kötü niyetli olarak gördükleri bulunmuştur (örn., Bradbury ve Fincham, 1990). Bu sonuç ülkemizde Tutarel-Kıslak (1997) tarafından yapılan bir araştırmanın sonucu ile tutarlık göstermektedir. Söz edilen araştırmada da kadınların sorumluluk yüklemelerinden güdüyü daha fazla kullandıkları bulunmuştur.

Buraya kadar aktarılan sonuçlardan görüldüğü gibi tüm katılımcılarla ve kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılan aşamalı regresyon analizleri incelendiğinde yordayıcı değişkenlerin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği bulunmuştur. Bu bağlamda bu çalışma da evliliklerin kadın ve erkekler tarafından farklı değil, benzer deneyimlendiği ve biyolojik cinsiyet farklılıklarının evlilik doyumunda çok da önemli olmadığı görüşünü destekler görünmektedir.

Evlilik doyumuna ilişkin regresyon analizlerinden sonra eşlerin araştırmanın değişkenleri açısından benzeyip benzemediği sorusuna yanıt aramak için karşılıklı bağımlılık gösteren koşullar için önerilen korelasyon analizleri yapılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu konuda bazı araştırmacılar evliliklerdeki biyolojik cinsiyet farklılıkları üzerinde durarak evliliklerin kadın ve erkekler tarafından farklı deneyimlendiğini öne sürerken diğer yandan bir çok araştırmacı homogami hipotezi olarak adlandırılan insanların kişilik ve ard alan açısından benzer kişilerle evlenme eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır (Shehan ve Kammayer, 1997; Kurdek, 2005). Bu çalışmadaki beklenti de eşlerin benzerlik göstermesi üzerinedir. Sonuçlar beklentileri büyük ölçüde doğrulamış ve eşler evlilik doyumuna ilişkin toplam puan (karşılaştırma düzeyi) ve onun alt boyutları olan uyum ve çatışma açısından ve bağımsız değişkenlerinden yüklemeler ve alt boyutları olan nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ve onların alt boyutları açısından benzer oldukları bulunmuşlardır. Diğer yandan iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolleri açısından eşler arasında benzerlik bulunmamıştır. Bu da iletişim çatışmaları açısından giriş bölümünde aktarılan cinsiyet farklılıklarının bu örnekte de doğrulandığını düşündürmektedir. Cinsiyet rolleri konusunda

benzerlik bulunmaması ise kültürel beklentilerle tutarlı olarak kadınların feminen (kadınsı) erkeklerin ise maskülen (erkeksi) kişilik özelliklerini benimsemiş olmalarına bağlanabilir. Yine de genel olarak bakıldığında eşlerin bir çok açıdan benzer olduğunu farklı örneklerle ortaya koymuş olan literatürle tutarlı sonuçlara ulaşılmıştır (örn., Antil, 1983)

Sonuç olarak, araştırmanın beklentileri ile tutarlı olarak eşlerin genel olarak araştırmanın değişkenleri açısından benzer oldukları ve eşlerin birbirlerinin davranışlarını açıklamak için yaptıkları yüklemelerin, çatışma sırasındaki iletişimlerinin ve kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerinin evlilik doyumunun (karşılaştırma düzeyinin) açıklanmasında belirleyici oldukları bulunmuştur. Bu çalışmada zaman sınırlaması, çiftlere ulaşımdaki zorluklar gibi nedenlerle yalnızca anket yöntemi kullanılmıştır. Gelecekte bu konuda yapılan çalışmalarda bu değişkenler laboratuvar ortamında yenilenmesi eşlerle etkileşime girilerek söylem analizi gibi nitel yöntemlerin de kullanılması evlilik doyumunun ve söz edilen değişkenlerin daha derinlemesine anlaşılmasına yarar sağlayabilir. Ayrıca, araştırmanın bulguları bu konudaki teorik bilgi birikiminin yanı sıra aile terapisinde uygulamalar konusunda da katkı sağlayıcı olabilir.

Kaynakça

- Antill, J.K. (1983). Sex role complementarity versus similarity in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 145-155.
- Azizoglu-Binici, S. (2000). "Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması". Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Azizoglu-Binici, S., & Hovardaoglu, S. (1996). Evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin (EKDÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 66- 76.
- Basow, S.A. (1992). *Gender stereotypes and roles*. Pasific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Baucom, D.H., Epstein, N., Daiuto, A.D., Carels, R.A., Rankin, L.A., & Burnett, C.K. (1996). Cognitions in marriage: the relationships between standards and attributions. *Journal of Family Psychology*, 10, 209-222.
- Baucom, D.H., Sayers, S.L., & Duhe, A. (1989). Attribution style and attribution patterns among married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 596-607.
- Berns, S.B., Jacobson, N.S., & Gottman, J.M. (1999). Demand-withdraw interaction in couples with a violent husband. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 666-674.
- Bradbury, T.N., & Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Bradbury, T.N., & Fincham, F.D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 613-628.
- Bradbury, T.N., Fincham, F.D., & Campbell, S.M. (1995). Longitudinal and behavioral analysis of masculinity and femininity in marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 32-341.

- Christensen, A., & Shenk, J.L. (1991). Communication, conflict and psychological distance in nondistressed, clinical and divorcing couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 458-463.
- Cooper, K., Chassin, L., & Zeiss, A. (1985). The relationship of sex role self concept and sex role attitudes to the marital satisfaction and personal adjustment of dual-worker couples with preschool children. *Sex Roles*, 12, 227- 241.
- Cramer, D. (2000). Relationship Satisfaction and Conflict Style in Romantic Relationships. *The Journal of Psychology*, 134, 337-341
- Curun, F. (2001). "The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara
- Davey, A., Fincham, F. D., Beach, S.R.H., & Brody, G.H. (2001). Attributions in marriage, examining the entailment model in dyadic context. *Journal of Family Psychology*, 15, 721-734.
- Dowd, D.A., Means, M.J., Pope, J. F., & Humphries, J.H. (2005). Attributions and marital satisfaction, the mediated effects of self-disclosure. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 97, 22-27.
- Fincham, F.D., Harold, G.T., & Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction, direction of effects and role of efficacy expectations. *Journal of Family Psychology*, 14, 267-285.
- Fiske, S. & Taylor, S. (1991). *Social Cognition*. New York: McGraw-Hill
- Fowers, B.J. (1991). His and her marriage, a multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24, 209-221.
- Goldstein, S.B. (1999). Construction and validation of a conflict communication scale. *Journal of Applied Social Psychology*, 29, 1803-1832
- Graham, J.M., & Conoley, C.W. (2006). The role of marital attributions in the relationship between life stressors and marital quality. *Personal Relationships*, 13, 231-241.
- Greef, A.P., & Bryne, T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, 321-334.
- Hawkins, D.N. (2005). Unhappily ever after: effects of long term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84, 445- 465.
- Heavey, C.L., Christensen, A., & Malamuth, N.M. (1995). The longitudinal impact of demand and withdrawal and marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 797-801.
- Heavey, C.L., Layne, C., & Christensen, A. (1993). Gender and conflict structure in marital interaction: a replication and extension. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 16-27
- Hovardaoglu, S. (2000). Karşılıklı bağımlılık içeren koşullar için korelasyon analizleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3, 41-48.
- Hovardaoglu, S. (1996). Sosyal mübadele: evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 12-24.
- Huston, T.L., & Geiss, G. (1993). In what ways do gender related attributes and belief effect marriage? *Journal of Social Issues*, 49, 87-106.
- Karney, B.R., & Bradbury, T.N. (2000). Attributions in marriage: state or trait? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 295-309
- Kurdek, L.A. (2005). Gender and marital satisfaction early in marriage: a growth curve approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-84.

- Lamke, L.K., Sollie, D.L., Durbin, G., & Fitzpatrick, J.A. (1994). Masculinity, femininity and relationship satisfaction: the mediating role of interpersonal competence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 535-554.
- Miller, P.J.E., Caughlin, J.P., & Huston, T.L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction, the role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65, 978-995.
- Öner, N. (1997). *Türkiye’de kullanılan psikolojik testler: Bir başvuru kaynağı*. İstanbul: Bogaziçi Üniversitesi.
- Sabatelli, R.M. (1984). The marital comparison index: a measure for assessing outcomes relative to expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 651-662.
- Sabatelli, R.M. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social exchange perspective on the interdependence between theory, research and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Sayers, S.L., & Baucom, D.H. (1991). Role of femininity and masculinity in distressed couples’ communication. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 641-647.
- Shehan, C.L., & Kammeyer, K.C.W. (1997). *Marriages and Families: Reflections of a gendered society*. Boston: Allyn and Bacon.
- Thibaut, J.W., & Kelley, H.H. (1959). *Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.
- Tutarel-Kıslak, S. (1996). “Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler üzerinde bir araştırma”. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tutarel-Kıslak, S. (1997). Evlilik uyumu ve nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12, 55-67.
- Uysal, D. (2002).” *Örgütlerde kişilerarası adil davranış algısı ile çatışma iletişim tarzı arasındaki ilişki*”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Vaughn, M.j., & Baier, M.E. (1999). Reliability and validity of relationship assesment scale. *American Journal of Family Therapy*, 27, 137-148.

Extended English Abstract

Introduction

Marriage is considered as one of the most important relationships in life. It is a source of pleasure and happiness for many people. However, it may also bring many negative consequences to one’s life. For that reason, varieties of researchers have investigated the concept of marital satisfaction. The purpose of the present study is to investigate the correlates of marital satisfaction. Depending on the earlier literature, in this explanatory study, a number of variables were selected-attributions, communication conflicts, sex role orientation in order to examine this concept.

Moreover, in the present study, marital satisfaction is defined and measured depending on the exchange theories’ perspective, named marital comparison level. According to social exchange theory, individuals like people when the rewards they provide outweigh the costs. The subtraction of the rewards and cost should be positive-which is named as outcome- in order to start a relationship. Furthermore, the theory posits that for satisfying relationships outcome should exceed comparison level. Comparison level refers to the reference or a standard point that one evaluates his/her relationship satisfaction, which is based on mostly one’s past experience and also observation of the others’ experiences (Sabatelli, 1988; Thibaut ve Kelley, 1959). Based on this theoretical view, the aim of this study is to examine is to examine the

relationship between attributions, communication conflict, sex role orientation and marital satisfaction (marital comparison level). Furthermore, the secondary aim was to search the sex differences in predicting marital satisfaction and to examine the similarity of the partners among these variables.

Results

Series of stepwise regression analysis were performed between marital comparison index (marital satisfaction) and its sub dimensions (adjustment and conflict) as dependent variables and sub-dimensions of attributions, communication conflict and sex role orientation as independent variables. The analyses were performed both with the whole participants and for sexes separately. First, the analyses for whole participants were performed for adjustment subscale. The results showed intent, femininity, masculinity and stability as predictors. Then the analyses were performed for the conflict subscale which reflects the negative side of the marital comparison index. Only two of the independent variables- femininity and generality- contributed significantly to the prediction of the conflict subscale. Lastly, the analyses were repeated for the marital comparison index and intent and femininity were found significant predictors of marital satisfaction respectively. Second, stepwise regression analyses were performed for only male participants. The results revealed intent, femininity, stability, masculinity and expressing the emotions variables as significant predictors of the adjustment subscale. However, none of the independent variables contributed significantly to the prediction of the conflict subscale. The analyses performed for the whole scale (marital satisfaction). Intent; femininity and stability variables were the significant predictors of marital satisfaction. Third, the stepwise regression analysis performed for women participants. The results demonstrated intent as significant predictor of the adjustment subscale, motivation and femininity as the significant predictors of conflict subscale, and finally, intent and femininity as the significant predictors of whole scale (marital satisfaction). Lastly, correlation analyses for interdependent dyads were performed in order to examine the partners' similarity among the variables of the study. According to the results, partners were found similar among The Marital Comparison Level Index, the Relationship Attribution Measure and their subscales.

Discussion and Conclusion

The results showed that the independent variables-attributions, communication conflicts and sex role orientation- had predictive power in explaining marital satisfaction and its components (adjustment and conflict). The first variable that had predictive power in explaining marital satisfaction nearly for all analysis was intent which is a component of attributions. Therefore individuals who perceived their partners' negative behavior intently experienced lower levels of relationship satisfaction. This result was consistent with the expectations and the earlier findings (Baucom et al., 1996; Tutarel-Kışkık, 1997) Femininity was another independent variable contributed significantly to prediction of both positive and negative side of marital satisfaction. The expressive feminine traits like being affectionate, sensitive, emotional creates warm atmosphere which leads to higher levels of marital satisfaction whereas they also might lead over expressions of the problems which might be related with lower levels of satisfaction (Antill, 1983; Sayers ve Baucom, 1991). Moreover the other subcomponents of the independent variables like stability, generality, masculinity, expressing the emotions explained marital satisfaction and its sub-dimensions in different ways. The second aim of the study was to examine the similarity of the partners. The results of the regression analyses demonstrated that the predictors of satisfaction tended to be similar for sexes. Moreover the results of the correlation analyses demonstrated that partners tended to be generally similar on the variables of the study which is consistent with the earlier literature.